

ชื่อภาคนิพนธ์ : การจัดการป่าด้วยวิถีชุมชน :กรณีศึกษาย่านเตยงาม
ตำบลน้ำสวย อำเภอเมืองใน จังหวัดอุบลราชธานี

ชื่อผู้เขียน : นางสาวกาญจนา ทองทั่ว

ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

ปีการศึกษา : 2545

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาป่าและป่าชุมชนในทัศนะของชุมชน 2) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรป่าของชุมชน 3) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่า 4) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มศักยภาพในการดูแลรักษาป่าของชุมชน โดยทำการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ จำนวน 15 คน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ยังเก็บข้อมูลจากเอกสารและมีการสังเกต ประกอบด้วย ข้อมูลที่ได้มานำวิเคราะห์ความคู่กับบริบทและใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบ

ผลการศึกษาพบว่า ป่าและป่าชุมชนมีความแตกต่างกันในแง่ที่ป่าชุมชนจำเป็นต้องมีกฎระเบียบการใช้การใช้ประโยชน์จากป่าและชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า กระบวนการจัดการทรัพยากรป่าของชาวบ้านมีมิติทางสังคมวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดการยอมรับมากกว่าการใช้กฎระเบียบของทางราชการ สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนที่จะต้องระดมพลังชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานของการพัฒนา กิจกรรมการดูแลป่า ชาวบ้านจะมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือเกือบทั้งหมดหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นการทำแนวกันไฟหรือลาดตะเวน

ปัญหาอุปสรรคในการทำงานป่าชุมชน ชาวบ้านต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบป่าชุมชนบางข้อให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของชุมชน การสร้างผู้นำรุ่นที่สองเพื่อสืบทอดการทำงาน รวมทั้งโครงการบางโครงการที่มีค่าจ้าง ชาวบ้านบางส่วนเห็นว่างานดูแลป่าควรเป็นงานอาสาสมัครมากกว่า บางครั้งเงินจะทำให้เกิดปัญหา

ชาวบ้านได้ให้ข้อเสนอแนะและแนวโน้มในการจัดการป่าในอนาคตว่าควรมีพิธีกรรมบวชป่าเพื่อสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนมีความหวงแหนป่า การดูแลรักษาป่าควรใช้ความเอื้ออาทรและต้องการทำให้ป่าชุมชนเป็นมากกว่าป่าอนุรักษ์แต่สามารถทำให้เกิดรายได้และสร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาป่าได้ด้วยในอนาคตต้องการเห็นป่าชุมชนบ้านเคุงงามพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัย ธรรมชาติขนาดใหญ่ให้ชุมชนและคนภายนอกได้มีโอกาสเข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ที่สำคัญ คือ ควรสร้างกระบวนการจิตสำนึก สังคมวัฒนธรรมในการบริหารจัดการป่าที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนทางสังคมวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการดูแลรักษาป่าในด้านนโยบาย หรือกฎหมาย ด้านการปฏิบัติ ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหมู่บ้าน องค์กรภายนอกเพื่อสร้างความร่วมมือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

The objectives of this research are 1. to study forest and community forest according to the community's perception, 2. to study the process of forest resource management by the community, 3. to study the community's participation in forest management, 4. to find out problems/obstacles and recommendations to increase the potential of the community in taking care of the forest.

It is a qualitative study by using the in-depth interview technique interviewing 15 key-informant, in addition to the observation and documentary study ; data collected were later analyzed by logical context description and descriptive statistics.

Results of the study reveal that the forest is perceived as different from the community forest in the sense that the latter has been regulated how to use the forest products and the community has to participate in the resource management of soil, water and forest. The process of forest resource management by villagers is relevant to social cultural dimension rather by the government regulation. This seems corresponding to the goal of sustainable development by utilization of local wisdom and community forces as the development base as well as taking care of their forest.

Among problems and obstacles found are villagers see the present forest regulation not suitable ; they want it to change in appropriation with the present forest condition's; they emphasize creating the second badge of leader to carry on the work ; the present hired workers in some forest projects are problematic ; some villagers opine that the job of taking care the forest should be on the voluntary basis. One suggestion by villagers to preserve the forest is to having a ceremony to ordain the forest in order to create community consciousness of forest values.

Among important recommendations emerged from this study are the management of forest should be done with spiritual commitment along the line of accepted social cultural forces in parallel with the government laws and regulations, creating co-operating network between villages and external organizations exchanging knowledge, and helping each others in forest preservation.